

СУДОВА РЕФОРМА – 2015. ПЕРЕЗАВАНТАЖЕННЯ

Необхідність встановлення змісту права на справедливий суд визначає звернення до правових позицій Конституційного Суду України, зокрема – мотивувальної частини Рішення від 02.11.2004 № 15-рп/2004 у справі про призначення судом більш м'якого покарання. Конституційний Суд України зазначив, що справедливість - одна з основних засад права, є вирішальною у визначенні його як регулятора суспільних відносин, одним із загальнолюдських вимірів права. Зазвичай справедливість розглядають як властивість права, виражену, зокрема, в рівному юридичному масштабі поведінки й у пропорційності юридичної відповідальності вчиненому правопорушенню. Справедливе застосування норм права - є передусім недискримінаційний підхід, неупередженість.

Спираючись на зазначену правову позицію Конституційного Суду України, можна вказати про те, що ознака «справедливий» стосовно суду означає, насамперед, прийняття судом законного і обґрунтованого рішення у строки, передбачені процесуальним законом. Законне і обґрунтоване судове рішення як справедливе полягає у тому, що суддя вирішив справу, спираючись на закон та обираючи засоби правового впливу на порушника загальнообов'язкових правил, пропорційні мірі і ступеню шкоди, завданої цим порушенням.

Виходячи з цих положень, логічно було би вказати про те, що гарантування діяльності суду як справедливого складається, у першу чергу, із відповідності його діяльності як суб'єкта відправлення правосуддя. Саме тому справедливість суду має гарантуватись, у першу чергу, належним процесуальним законом в широкому сенсі цього терміну. Вказане передбачає наділення учасників судового процесу процесуальними правами та обов'язками, реалізація яких дозволяє захищати свої права, свободи і законні інтереси. Крім того, мають бути урегульовані процедури судового провадження та встановлені темпоральні характеристики судового процесу.

Ніби то на перший погляд вказане не викликає сумніву. Звернення до законодавчих ініціатив дозволяє виділити прийнятий 12 грудня 2015 року Верховною Радою України у другому читанні Закон «Про забезпечення права на справедливий суд» (проект Закону реєстр. № 1656 від 26.12.2014). Вказаний Закон містить норми, якими, зокрема, визначено статус Верховного Суду України як найвищого судового органу в системі судів загальної юрисдикції та запроваджено право здійснювати правосуддя в порядку,

встановленому процесуальним законом: внесено зміни до процесуальних кодексів, а також викладено у новій редакції Закон України «Про судоустрій і статус суддів», внесено зміни до законів України «Про Вищу раду юстиції», «Про доступ до судових рішень», до Регламенту Верховної Ради України. Фактично відбулась ревізія Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та розширено юрисдикцію Верховного Суду України.

Однак, якщо поданий законопроект має стосуватись реалізації права на справедливий суд, то в ньому доречно передбачити приписи, спрямовані на вдосконалення процесуальних кодексів, а саме – процедур судового провадження, процесуальної правосуб'єктності учасників судового процесу. Натомість, виходячи з переліку законодавчих новел, поданий законопроект стосується більшою мірою гарантування верховенства права та доступності правосуддя. Викликає певне застереження і спосіб викладення правової норми, коли в одному законі містяться і матеріальні, і процесуальні норми, що сприймається неоднозначно, враховуючи існуючі правила законодавчої техніки. Можна зазначити, що такий спосіб викладення правової норми ледь не вперше був застосований при прийнятті Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 07.07.2010 № 2453-VI, де у Розділі XII «Прикінцеві положення» містяться зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, процесуальних кодексів.

У цьому зв'язку слід нагадати про Рішення Конституційного Суду України від 11 березня 2010 року № 8-рп/2010 у справі щодо офіційного тлумачення термінів «найвищий судовий орган», «вищий судовий орган», «касаційне оскарження», які містяться у статтях 125, 129 Конституції України. Конституційний Суд України у резолютивній частині Рішення вказав про встановлення Основним Законом лише одноразового касаційного оскарження та перегляду рішення суду, а також те, що те, що законом можуть бути передбачені й інші форми оскарження та перегляду рішень судів загальної юрисдикції. Зважаючи на правову позицію Конституційного Суду України, виникає питання про встановлення юридичного змісту юрисдикції Верховного Суду України, яка передбачена Законом «Про забезпечення права на справедливий суд» (проект Закону реєстр. № 1656 від 26.12.2014).

Безумовно позитивно сприймається визначення вказаним Законом підстав дисциплінарного провадження стосовно судді. Поряд із цим викликають застереження положення, які стосуються: строків погашення дисциплінарного стягнення, критерій встановлення яких незрозумілий; статусу суб'єкта перевірки наявності підстав притягнення судді до дисциплінарної відповідальності. Крім того, мають місце технічні помилки при викладенні окремих положень

Виходячи з викладеного вище, можна прогнозувати виникнення проблем із реалізацією права на перегляд судових рішень, а також проблем при застосуванні до суддів дисциплінарної відповідальності. Виділені окремі проблемні питання потребують вирішення та додаткового доктринального опрацювання.

УДК 342.9

Свиридюк Н. П., к.ю.н., доцент, докторант,
Національна академія внутрішніх справ, м. Київ, Україна

ЩОДО ПИТАНЬ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАКОННОСТІ ТА ДИСЦИПЛІНИ В ДЕРЖАВНОМУ УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІКОЮ

Розвиток української держави характеризується загостренням соціально-політичної та економічної ситуації, зниженням рівня керованості державою соціально-економічних процесів, поширенням військово-політичних конфліктів, які у сукупності свідчать про неспроможність держави забезпечити належний рівень законності та дисципліни. Підтвердженням цьому є також наявна статистика стану та структури злочинності в Україні, зокрема, у сфері господарської діяльності. Так, наприклад, фіктивне підприємництво, нецільове використання бюджетних коштів, зайняття гральним бізнесом, корупційна діяльність, підробка грошей, цінних паперів тощо, становлять серйозну загрозу для стабільного розвитку вітчизняної економіки, а отже, й для загального розвитку держави [1].

За таких умов особливого значення набуває проблематика забезпечення законності і дисципліни у процесі державного управління економікою. Для отримання більш повного уявлення про зазначені правові категорії, необхідно здійснити правовий аналіз їх сутності, змісту та особливостей використання.

Дисципліна як державно-правове явище спрямована на реалізацію загально-соціальних процесів, забезпечення основних потреб суспільства і розглядається у правознавстві як один із показників рівня державно-правового розвитку.

У вітчизняній юридичній науці проблематика визначення сутності, змісту, а також взаємозв'язку законності та дисципліни є одним із найбільш досліджуваних предметів наукових пошуків, який допомагає висвітлити й питання підвищення ефективності функціонування державних органів. Аналіз сучасних наукових підходів до визначення державної дисципліни дає можливість визначити її як режим чіткої реалізації правових приписів та соціальних норм суб'єктами суспільних відносин з метою їх упорядкування, стабільності та виконання основних завдань держави [2, с. 8]. А її зміст